ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความความผิดอาญาคู่สมรส

Legal issues relating to spousal crime

ชลธิชา จำลองเพ็ชร
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
79 ถนนบางนา-ตราด ต.คลองตำหรุ อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000

Chonthicha Jamlongphet
Faculty of Law, Sripatum University, Chonburi Campus
79 Moo 1, Klong Tamru, Muang, Chonburi 20000
Email : m_p1678@hotmail.com

สุระทิน ชัยทองคำ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
79 ถนนบางนา-ตราด ต.คลองตำหรุ อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000

Surathin Chaithongkam
Faculty of Law, Sripatum University, Chonburi Campus
79 Moo 1, Klong Tamru, Muang, Chonburi 20000
Email : punalina.pho@gmail.com
(Received: 17 July 2025; Revised: 14 August 2025; Accepted: 25 December 2025)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงของคู่สมรสทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบและวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของคู่สมรสในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดทางอาญาของคู่สมรสในความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และการเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าว คู่สมรสและผู้สนับสนุนยังคงรับผิดเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปไม่มีบทบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้น

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะดังนี้ (1) ให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชีวิตของคู่สมรส โดย เพิ่มเติม อนุมาตรา (8) การฆ่าคู่สมรส (2) ในส่วนการทำร้ายร่างกายคู่สมรสได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 เพิ่มเติม วรรคสอง ผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกที่กระทำต่อคู่สมรสต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในวรรคแรก กึ่งหนึ่ง และ (3) ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 289 และ297 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ต้องรับโทษเสมือนตัวการ

คำสำคัญ : คู่สมรส ครอบครัว การกระทำความรุนแรงของคู่สมรส

Abstract

This thesis has objectives to study the concept and theory regarding violent acts of spouse, both in Thailand and abroad, including Republic of France and the United States of America. It will compare and analyze, to be guideline for improving and amending laws regarding committing criminal offence of spouse in Thailand.

From the result of the study, it was found that committing criminal offence of spouse regarding offence of life, body and support of offence committing, the spouse and supporters are still liable in the same way like general persons. There is no provision to have heavier punishment.

The researcher recommended as follows: (1) There shall be amendment of the Criminal Code, Section 289 regarding committing offence against life of spouse, adding sub-clause (8) Killing a spouse; (2) Regarding injuring spouse and spouse getting severe hurt, according to Section 297, amendment, Paragraph Two, the offender under the first paragraph who commits an offence against spouse shall be punished half as severe as that provided in the first paragraph and (3) supporter of the person committing offence according to Section 289 and 297 of the Criminal Code, must be punished in the same manner as the principal.

Keywords : Spouse, Family, Violent Acts of Spouse

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันที่แรกของมนุษย์และเป็นสถาบันที่มั่นคงที่สุดเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันมานานหลายพันปี แม้ว่าครอบครัวจะเป็นกลุ่มสังคมที่เล็กที่สุดแต่กับเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุด ครอบครัวยังเป็นสถาบันสากลที่ทำหน้าที่สำคัญแก่ประเทศในการผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม โดยเฉพาะหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุคคล ตลอดจนพฤติกรรมและผลที่จะตามมาจากระบบครอบครัวแบบของการสมรสในรูปแบบต่าง ๆ โดยที่การสมรสมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างครอบครัว[1] ดังนั้น การสร้างครอบครัวจึงจำเป็นที่จะต้องเคารพสิทธิพื้นฐานของคู่สมรสโดยมีกฎหมายลักษณะครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 กฎหมายครอบครัวเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษกว่ากฎหมายลักษณะอื่น สิ้นเชิงเนื่องจากเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลเฉพาะภายในครอบครัว ดังนั้นแล้วเมื่อมีการละเมิดสิทธิหรือไม่เคารพสิทธิระหว่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำให้ต้องมีการควบคุมดูแลพฤติกรรมส่วนตัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกฎหมายต้องเข้ามาจัดระเบียบและควบคุมดูแลและบัญญัติสิทธิและหน้าที่บางประการสำหรับ ฝ่ายชายและหญิงหรือคู่สมรสเท่าเทียม[2]

---

[1] ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *ย่อหลักกฎหมาย* (กรุงเทพฯ; สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2568) 99.

[2] ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *ย่อหลักกฎหมาย* (กรุงเทพฯ; สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2568) 22.

สังคมไทยได้กำหนดความเชื่อในเรื่องบทบาททางเพศว่าเพศชายเป็นใหญ่กว่าเพศหญิง จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง และทำให้ผู้ชายคิดว่าตนจะกระทำการใด ๆ ต่อผู้หญิงบทบัญญัติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของสังคมไทยในอดีต เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิงที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับจากคู่ครองของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในบ้านโดยที่ผู้หญิงถูกคู่สมรสหรืออดีตคู่สมรสหรือคู่รักทำทารุณกรรม ซึ่งมีรูปแบบหลากหลายตั้งแต่การทำร้ายร่างกาย ได้แก่ การต่อย เตะ ทุบตีด้วยวัตถุ กระทืบทำให้บาดเจ็บด้วยวิธีการต่าง ๆ และการฆ่าให้ตาย การทำร้ายทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การข่มขืน บังคับให้ร่วมเพศในท่าที่ผู้หญิงไม่เต็มใจ เป็นต้น จนถึงการทำร้ายทางจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการบีบคั้นทางจิตใจ การด่าทอ ข่มขวัญขู่จะทำร้ายการกักขัง การบีบบังคับทางเศรษฐกิจและสังคม การปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินการดูถูกเหยียดหยาม รวมถึงการถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว ถูกละเลยไม่รับผิดชอบก็ถือว่าเป็นการกระทำรุนแรง ในสังคมไทยยังได้กำหนดบทบาททางเพศของชายหญิงและความคาดหวังต่อความสัมพันธ์ของชายหญิงในครอบครัวไว้ว่าครอบครัวจะสมบูรณ์และดีได้ถ้ามีผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้หญิงจะต้องทำหน้าที่ปรนนิบัติเชื่อฟังสามีและเป็นผู้ตามที่ดี ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่รุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม ผู้หญิงก็จำต้องอดทนอยู่เป็นครอบครัว ต่อไป ไม่ควรหย่าร้าง ต้องอดทนเพื่อลูกและยังเชื่อว่าหญิงหม้ายจะไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้โดยลำพังอีกด้วย ส่งผลให้ผู้หญิงที่มีสามีหรือแต่งงานแล้ว จะต้องยอมอดทนทุกอย่างเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัวที่ดีที่สังคมได้วางเอาไว้ จึงนำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่า ผู้หญิงและทำให้ผู้ชายคิดว่าตนจะกระทำการใด ๆ ต่อผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยาอย่างไรก็ได้ แต่อย่างไรก็ดีในท้ายที่สุดเมื่อเหตุการณ์มาถึงทางตัน ภรรยาหรือสามีที่ถูกกระทำรุนแรงอาจหาทางออกโดยใช้วิธีการ ฆ่าตัวตายหรือการฆ่าคู่สมรสของตนเพื่อให้หลุดพ้นไปจากปัญหาเหล่านี้ได้[3]

ดังนั้นหากบุคคลทั้งสองฝ่ายมีการแสดงเจตนารมณ์ตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน โดยเป็นไปตาม ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งเป็นรากฐานของความสงบเรียบร้อยของสังคมและมีความมั่นคงของการใช้ชีวิตคู่ แต่อย่างไรก็ดีคู่สมรสบางคู่ก็พบเจอกับปัญหาในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ได้แก่ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยกระทำด้วยเจตนาที่ก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือใช้อำนาจบังคับให้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือให้อีกฝ่ายกระทำตามที่ตนเอง บังคับจิตใจให้อีกฝ่ายกระทำตามอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบโดยแบ่งประเด็นปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

---

[3] กฤตยา อาชวนิจกุล, ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา, วาสนา อิ่มเอม และอุษา เลิศศรีสันทัด., *ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง* (กรุงเทพฯ; สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2546) 5.

ประเด็นที่ 1 ปัญหากรณีไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชีวิตของคู่สมรส

การใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำ ต่อกัน โดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพเสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว เช่น ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภรรยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวโดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว ซึ่งตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 289 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใด

(1) ฆ่าบุพการี

(2) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่

(3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว

(4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณ โหดร้าย

(6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ

(7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้”

ซึ่งตามบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคู่สมรส ไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งที่คู่สมรสเป็นบุคคลที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วย มากกว่าบุคคลทั่วไปซึ่งมีโอกาสที่จะมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว

ประเด็นที่ 2 ปัญหากรณีเกี่ยวกับการกระทำความผิดทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัสของคู่สมรส

การใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำ ต่อกัน โดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพเสรีภาพ หรือชื่อเสียง ของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว ตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 295 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายและจิตใจของ ผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ" ซึ่งตามบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคู่สมรสไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งที่คู่สมรสเป็นบุคคลที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยมากกว่าบุคคลทั่วไปซึ่งมีโอกาสที่จะมีการใช้ความรุนแรงใน ครอบครัว โดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะ ก่อให้เกิด อันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพเสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือ ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำ อย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว ดังนั้นแล้วเพื่อให้เกิดความเท่าทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในสังคมแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายของคู่สมรส

ประเด็นที่ 3 ปัญหาการลงโทษสนับสนุนในการกระทำความผิดต่อชีวิตหรือต่อร่างกายของคู่สมรส

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดแม้ผู้กระทำความผิดจะมิได้ รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษ สองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น" คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำความผิด ต่อชีวิตหรือร่างกายของคู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยมีบุคคลที่สามให้การช่วยเหลือ ให้ความสะดวก โดยที่คู่สมรส ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ก็ตาม หากมีการลงมือกระทำความผิดแล้วบุคคลที่สามต้องรับผิดฐาน เป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 ดังนั้นแล้วผู้ที่เข้ามาสนับสนุน การกระทำความผิดของคู่สมรส ควรที่จะได้รับโทษหนักขึ้นให้ถือเป็นเสมือนตัวการการกระทำความผิด

วัตุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาการลงโทษของคู่สมรส
2. เพื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทย และ กฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวกับการลงโทษของคู่สมรส
3. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษของคู่สมรส
4. เพื่อเสนอแนะ แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงของ คู่สมรส และผู้สนับสนุนความรุนแรงของคู่สมรส

สมมติฐาน

การกระทำความรุนแรงต่อคู่สมรสในครอบครัวส่วนหนึ่งมีรากฐานมาจากการขาดบทบัญญัติกฎหมายที่เฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับบริบทของชีวิตสมรส แม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เน้นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มากกว่าการมุ่งเน้นจะนำเอาตัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมารับโทษทางอาญาซึ่งนำไปสู่ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายและเปิดช่องให้ผู้กระทำผิดหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางอาญาได้ ส่งผลให้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ การกระทำโดยการใช้ความรุนแรงต่อคู่สมรสไม่ว่าจะในรูปแบบของการทำร้ายร่างกาย การบังคับจิตใจ หรือการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพ มักเป็นผลมาจากความไม่ตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำ และเกิดจากโครงสร้างกฎหมายที่ยังขาดความเฉพาะเจาะจงในการคุ้มครองบุคคลในความสัมพันธ์แบบคู่สมรส นอกจากนี้ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันมีลักษณะทั่วไป ไม่ได้แยกแยะลักษณะเฉพาะของความสัมพันธ์คู่สมรส ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิด พึ่งพาและเชื่อมโยงกันในหลายด้าน เช่น จิตใจเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม ซึ่งหากเกิดการกระทำความผิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบอย่างลึกซึ้งและยาวนาน

ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับความรุนแรงระหว่างคู่สมรส และการเพิ่มโทษสำหรับผู้สนับสนุนหรือร่วมกระทำผิดจะสามารถส่งผลให้เกิดการยับยั้งและช่วยลดจำนวนกรณีความรุนแรงในครอบครัวได้ในระยะยาว

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงความรับผิดทางอาญาของคู่สมรสและความรับผิดของคู่สมรส ผู้กระทำความผิด ในกรณีทำร้ายร่างกายคู่สมรสให้ได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงขั้นชีวิต และ ผู้สนับสนุนให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา และเปรียบเทียบกับกฎหมายในต่างประเทศได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา (รัฐแคลิฟอร์เนียและรัฐวอชิงตัน) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของคู่สมรสในประเทศไทยและศึกษามาตรการ แนวทาง และ ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไข ป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวของคู่สมรส

วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ วิทยานิพนธ์ กฎหมายต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรส เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระทำความรุนแรงของคู่สมรส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาของคู่สมรส
2. เพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในประเด็นความรุนแรงในครอบครัวของคู่สมรส
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาและช่องว่างของกฎหมายอาญาเกี่ยวกับคู่สมรสกระทำความผิด ที่ควรได้รับการแก้ไข
4. เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงระหว่างคู่สมรส โดยเฉพาะกรณีที่การกระทำความผิดของคู่สมรสเกี่ยวกับ ชีวิต ร่างกายโดยเฉพาะอันตรายสาหัส และ การเป็นผู้สนับสนุนผู้กระทำความผิดยังคงรับโทษเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปไม่มีบทบัญญัติให้รับโทษหนักขึ้นจากการเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา (รัฐแคลิฟอร์เนียและรัฐวอชิงตัน) พบว่ากฎหมายของทั้งสองประเทศมีความชัดเจนในด้านการคุ้มครองบุคคลภายในครอบครัว รวมถึงมีการบัญญัติโทษเฉพาะต่อผู้กระทำความรุนแรงต่อคู่สมรสและบุคคลในครอบครัว ส่งผลให้สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า แนวคิดในการป้องกันอาชญากรรม มีบทบาทสำคัญในการลดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะ การป้องกันเชิงโครงสร้าง เช่น การจัดระเบียบสังคม การขัดเกลาทางสังคม การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และการบูรณาการนโยบายระดับรัฐและท้องถิ่น ซึ่งสามารถช่วยลดการกระทำความผิดได้มากขึ้น

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ในครอบครัว แม้ว่าความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสในบริบทของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ความรุนแรงในครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นปัญหาทางสังคมที่สำคัญ ในปัจจุบันการที่คู่สมรสใช้อารมณ์และขาดสติในการยับยั้ง ทำให้เกิดการทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตราย หรือ ถึงขั้นชีวิต มาจากหลายปัจจัย คือ แรงกดดันสะสมในชีวิตคู่ ความขัดแย้งในครอบครัวสะสมมานาน เช่น การนอกใจ ความรุนแรงทางจิตใจ หรือปัญหาเศรษฐกิจ จนเกิดการระเบิดทางอารมณ์ การขาดช่องทางแก้ปัญหา คู่สมรสหลายคู่ไม่มีพื้นที่พูดคุย หรือเยียวยาความสัมพันธ์ ทำให้ความคับแค้นใจไม่ถูกปลดปล่อย จึงลงเอยด้วยความรุนแรง หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของและการควบคุม ในบางกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจรู้สึกว่าตนมีสิทธิเหนืออีกฝ่าย และเมื่อไม่สามารถควบคุมอีกฝ่ายได้ก็ใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการ ปัญหาสุขภาพจิต หรือสารเสพติด ผู้กระทำอาจมีภาวะทางจิตเวช

หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด แอลกอฮอล์ จึงควบคุมตนเองไม่ได้ ตัวอย่างสถานการณ์ สามีเกิดอารมณ์โกรธจัด ใช้กำลังทำร้ายภรรยาจนเสียชีวิต หรือ ภรรยาวางแผนฆ่าสามีเพราะความแค้นสะสมหรือปัญหาชีวิตคู่โดยมีแนวทางการแก้ไข ดังนี้

1. ปัญหากรณีไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชีวิตของคู่สมรส

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ในครอบครัวแม้ว่าความรุนแรงในครอบครัวมักเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรสในบริบทของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ความรุนแรงในครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็นปัญหาทางสังคมที่สำคัญ ในปัจจุบันการที่คู่สมรสใช้อารมณ์และขาดสติในการยับยั้ง ทำให้เกิดการทำร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตราย หรือ ถึงขั้นชีวิต มาจากหลายปัจจัย คือ แรงกดดันสะสมในชีวิตคู่ ความขัดแย้งในครอบครัวสะสมมานาน เช่นการนอกใจ ความรุนแรงทางจิตใจ หรือปัญหาเศรษฐกิจ จนเกิดการระเบิดทางอารมณ์ การขาดช่องทางแก้ปัญหา คู่สมรสหลายคู่ไม่มีพื้นที่พูดคุย หรือเยียวยาความสัมพันธ์ ทำให้ความคับแค้นใจไม่ถูกปลดปล่อย จึงลงเอยด้วยความรุนแรง หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของและการควบคุมในบางกรณีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งอาจรู้สึกว่าตนมีสิทธิเหนืออีกฝ่าย และเมื่อไม่สามารถควบคุมอีกฝ่ายได้ก็ใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการปัญหาสุขภาพจิต หรือสารเสพติด ผู้กระทำอาจมีภาวะทางจิตเวช หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด แอลกอฮอล์ จึงควบคุมตนเองไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สมรสเป็นปัญหาที่สะสมและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในสังคม ซึ่งผลกระทบในการใช้ความรุนแรงของคู่สมรสเป็นสร้างความเจ็บปวดเป็นความทุกข์ทรมานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้การใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส ยังรวมไปถึงการใช้อำนาจในการบังคับข่มเหงให้คู่สมรสกระทำความผิดและเป็นการใช้อำนาจผิดทำนองคลองธรรมให้กระทำการใด ๆ หรือไม่กระทำการ ซึ่งพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงกับคู่สมรส ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับเฉพาะบุคคล อาจเป็นผลมาจากการมีทัศนคติค่านิยม ความเชื่อแบบผิด ๆ ว่าผู้ชายต้องมีอำนาจมากกว่าผู้หญิงและมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง จึงเป็นสาเหตุให้คู่สมรสถูกกดขี่ข่มเหง ทำร้ายร่างกาย ทำร้ายจิตใจ รวมไปถึงการปิดกั้นอิสรภาพ การใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวจนถึงขั้นฆ่าคู่สมรส หรือคนในครอบครัวเสียชีวิต กฎหมายอาญายังไม่มีบทบัญญัติพิเศษที่ให้ความคุ้มครองโดยเฉพาะเจาะจงต่อคู่สมรสเทียบเท่ากับบุคคลบางกลุ่ม เช่น พ่อแม่ หรือลูก ซึ่งอยู่ในข่ายของโทษหนักที่สุดตามกฎหมายกรณีนี้การทำความผิดต่อชีวิตคู่สมรสจะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ที่บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี ซึ่งจะเห็นว่า มาตรานี้เป็นบททั่วไปไม่มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย เช่น ถ้าสามีฆ่าภรรยา หรือภรรยาฆ่าสามีก็จะได้รับโทษในลักษณะเดียวกับการฆ่าคนทั่วไป ต่างจาก มาตรา 289 ที่พูดถึงกรณีการฆ่า บุคคลบางประเภท เช่น บิดา มารดา หรือเจ้าพนักงาน ซึ่งจะมีโทษหนักขึ้นคือ ประหารชีวิตเท่านั้นแต่ไม่มีการระบุคู่สมรสอยู่ในกลุ่มนั้นแต่อย่างใด แม้กฎหมายจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พ.ศ. 2550 เพื่อใช้กับกรณีการทำร้ายภายในครอบครัวแต่กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นไปที่การป้องกัน เยียวยา หรือแก้ไขปัญหา มากกว่าเรื่องโทษทางอาญาโดยตรง ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุรุนแรงถึงขั้นฆาตกรรม ก็ยังต้องย้อนกลับไปใช้ มาตรา 288 เป็นหลัก

เห็นได้ว่าจากการที่มีการกระทำความผิดต่อชีวิตคู่สมรสดังกล่าวนั้น เมื่อมีปัญหาคือ กรณีไม่มีบทลงโทษเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชีวิตคู่สมรส จะเห็นว่าความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 อัตราโทษในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น คือ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำกุกตั้งแต่ 15 ถึง 20 ปี เปรียบเทียบ ซึ่งเปรียบเทียบกับความผิดฐานฆ่าคนตายตามมาตรา 289 ที่ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จะเห็นได้ว่าเป็นโทษที่มีความรุนแรงมากที่สุด การฆ่าคู่สมรสเป็นการกระทำที่กระทบต่อสถาบันครอบครัวและสังคม เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการขัดเกลาจิตใจ ผลิตบุคลากรออกสู่สังคม แต่ถ้าคู่สมรสใช้ความรุนแรง ขาดความยั้งคิด ขาดมนุษยธรรมและเมตตาธรรมต่อกัน เพื่อเป็นการยับยั้งและป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดต่อชีวิตคู่สมรสเกรงกลัวต่อบทลงโทษนี้มากขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรคุ้มครองชีวิตคู่สมรสโดยการกำหนดให้การฆ่าคู่สมรสเป็นเหตุที่ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น ตามมาตรา 289 หากเปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 221 ยังบัญญัติถึงเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นโดยมีโทษจำคุกตลอดชีวิต คือ 1. ฆ่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี 2. ความผิดฐาน “parricide” คือ ฆ่าบุพการีของตน ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือตามความเป็นจริง หรือบิดามารดาโดยการรับบุตรบุญธรรม รวมถึงบรรพบุรุษโดยชอบด้วยกฎหมายสืบสายตรงขึ้นไป 3. ฆ่าผู้ที่อ่อนแอ เนื่องจากอายุ ความเจ็บป่วยหรือไม่สมบูรณ์ หรือ ผู้พิการ ไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ หรือหญิงมีครรภ์ โดยความอ่อนแอนี้สามารถเห็นประจักษ์และผู้กระทำความผิด รู้ข้อเท็จจริงนั้น 4. ฆ่าผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการ คณะลูกขุน ทนายความเจ้าหน้าที่ของรัฐทหาร ตำรวจ พนักงานศุลกากร เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานขนส่งมวลชน หรือฆ่าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกระทำการหรือมีหน้าที่ตามที่รัฐกำหนด โดยผู้กระทำความผิดรู้ข้อเท็จจริงนั้น 4. ทวิ ฆ่าครูหรือบุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษา ฆ่าเจ้าหน้าที่ควบคุมเครือข่ายขนส่งมวลชน หรือ บุคคลที่ให้บริการสาธารณะ รวมไปถึงผู้ทำให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพในขณะปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งปรากฏชัดเจนหรือผู้กระทำความรู้ข้อเท็จจริงนั้น 4. ตรี กระทำต่อคู่สมรส บุพการีและบุตรหลานของบุคคล ที่กล่าวถึงในข้อ 4. หรือ ต่อบุคคลอื่นใดที่พำนักอาศัยในเคหสถานของตน เพราะทำหน้าที่ ที่ทำโดย บุคคลเหล่านั้น 5. ฆ่าพยานเหยื่อ ผู้ที่กล่าวโทษตน เพื่อยับยั้งบุคคลนั้นในการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือ ร้องทุกข์ต่อกระบวนการยุติธรรม หรือฆ่าเพราะเหตุที่เขาได้เป็นพยานหรือฟ้องร้องหรือเพราะการที่เขามีหน้าที่ในทางคดี 6. ฆ่าเพราะความเป็นสมาชิกที่แท้จริง หรือคาดว่าเป็นสมาชิกหรือการไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธ์ สัญชาติ เชื้อชาติ หรือศาสนาใด ๆ ของผู้เคราะห์ร้าย 7. ฆ่าเพราะความเบี่ยงเบนทางเพศของผู้เคราะห์ร้าย 8. โดยบุคคลต่าง ๆ ที่กระทำการเป็นองค์กรอาชญากรรม 9. ฆ่าคู่สมรส ผู้ที่อยู่กินกันฉันสามีภริยา 10. ฆ่าบุคคลอื่นด้วยเหตุผล

ปฏิเสธการแต่งงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า สาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 221 ข้อ 9. ฆ่าคู่สมรส ผู้ที่อยู่กินกันฉันสามีภริยา ซึ่งจะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศส บัญญัติคู่สมรสไว้เป็นบุคคลเฉพาะ หากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลงมือกระทำความผิดต่อชีวิตจะต้องได้รับการลงโทษโดยมีอัตรารุนแรงถึงจำคุกตลอดชีวิต แต่ประเทศไทยไม่ได้บัญญัติไว้คู่สมรสไว้เป็นการเฉพาะผู้ศึกษาว่า หากประเทศไทยบัญญัติให้คู่สมรสเป็นบุคคลเฉพาะเหมือนสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่บัญญัติให้คู่สมรสเป็นบุคคลเฉพาะ เพื่อให้คู่สมรสที่กระทำความผิด ต่อชีวิตได้รับโทษที่รุนแรงกว่าบุคคลทั่วไป

ในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองคู่สมรสจากการตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาไว้ในหลายบทบัญญัติโดยมีการกำหนดเพิ่มโทษในความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นคู่สมรสให้มีโทษหนักที่มีความรุนแรงกว่าการกระทำ ต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นคู่สมรส ในความผิดที่กระทำต่อคู่สมรส การฆ่าคือการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยเจตนา โดยจะเป็นเจตนาโดยชัดแจ้ง หรือโดยปริยายก็ได้ หากเป็นเจตนาชัดแจ้งก็แสดงให้เห็นชัด เปิดเผยว่าได้มีการครุ่นคิด (deliberate intention) และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ส่วนเจตนาโดยปริยายนั้น อาจพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนไม่ได้ว่ามีเจตนาแต่อาศัยพฤติการณ์แวดล้อม ซึ่งทั้งการฆ่าโดยมีเจตนาฆ่าชัดแจ้ง หรือโดยปริยาย ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษเต็มที่เหมือนกัน การฆ่าที่เป็นความผิด first degree กำหนดไว้ในมาตรา 189 คือ การฆ่าโดย การทรมาน หรือด้วยวิธีการใดก็ตามที่ทำไปโดยมีเจตนาฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน การฆ่าโดยมีเจตนาที่จะกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิดฐาน ข่มขืนกระทำชำเรา ทำร้ายร่างกาย ลักพาตัว ซึ่งการฆ่าที่เป็น first degree นี้กำหนดโทษไว้ในมาตรา 190 (a) คือประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต โดยปราศจากความเป็นไปได้ที่จะได้รับการประกันหรือจำคุก 25 ปีขึ้นไป ส่วนการฆ่าอื่น ๆ ถือเป็น second degree murder ผู้กระทำผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 15 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและตามมาตรา 190.2. (a) หากสามารถพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยภายใต้มาตรา 190.4 จำเลยที่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต หากการฆ่านั้น จะเห็นได้ว่า กรณีกระทำความผิดทางอาญาใดที่ได้กระทำต่อเด็ก คู่สมรส หรือผู้พิการ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้ความรุนแรง กับคู่สมรส ที่กระทำต่อกัน หรือบุคคลที่อ่อนแอ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายเป็นกรณีพิเศษมากกว่าบุคคลปกติทั่วไป โดยมีการบัญญัติการลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้ที่กระทำผิดให้หนักขึ้นมากกว่ากรณีที่ได้กระทำต่อบุคคลทั่วไป เพื่อป้องกันมิให้เด็ก คู่สมรส และผู้พิการ ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมหรือความรุนแรงจากการทำในแบบต่าง ๆ

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทย และกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาควรมีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองคู่สมรสที่ถูกกระทำไว้เป็นกรณีพิเศษมากกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งควรกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นและมีการกำหนดเพิ่มโทษในความผิดต่อชีวิตที่กระทำต่อคู่สมรส เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวแก่ผู้ที่จะกระทำผิด เนื่องจากชีวิตของ คู่สมรสทั้งที่ในชีวิตจริง คู่สมรส

คือบุคคลที่ใช้ชีวิตใกล้ชิดกันมากที่สุด และมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดความรุนแรงจากความขัดแย้งภายใน เห็นได้ว่าไม่ได้มีบทลงโทษที่ร้ายแรงขั้นสุดเมื่อเทียบกับบุคคลอื่นในมาตรา 289 ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีโทษทางอาญาและการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นคู่สมรส โดยผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นมากกว่ากรณีที่ได้กระทำต่อบุคคลปกติทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

2. ปัญหากรณีไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสต่อคู่สมรส

การกระทำความรุนแรงของคู่สมรส การใช้ความรุนแรงในครอบครัว มีอัตราการเกิด ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ปัจจุบันดังปรากฏตามข่าวเห็นอยู่บ่อยครั้งทั้งในกรณีที่มีการใช้กำลังความรุนแรงทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับความรุนแรงทางร่างกายบางรายพิการหรือได้รับอันตรายบาดเจ็บสาหัส หรือกระทั่งถึงแก่ชีวิตในที่สุดในกฎหมายอาญาไทย บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย เช่น มาตรา 295–297 วางหลักทั่วไปโดยไม่แยกแยะสถานะความสัมพันธ์ของผู้กระทำกับผู้เสียหายแม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะด้านแต่ก็ยังเน้นมาตรการเชิงสังคม เช่น การปรับพฤติกรรม การประนีประนอมมากกว่าการลงโทษอย่างเด็ดขาดในกรณีที่มีลักษณะร้ายแรงปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่เพิ่มโทษหรือให้ความสำคัญเป็นการเฉพาะหากผู้กระทำความผิดเป็นคู่สมรส เห็นได้ว่าจากการที่มีการกระทำความผิดต่อคู่สมรสดังกล่าวนั้น เมื่อมีปัญหาคือกรณีไม่มีบทลงโทษเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสต่อคู่สมรส ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 กำหนดผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดคู่สมรสในกฎหมายอาญา ให้เป็นลักษณะความผิดที่ร้ายแรงกว่าบุคคลทั่วไปกระทำความรุนแรง ตามมาตรา 297 ที่เกี่ยวกับคู่สมรสไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งที่คู่สมรสเป็นบุคคลที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน มากกว่าบุคคลทั่วไปซึ่งมีโอกาสที่จะมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวโดยการกระทำการใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพเสรีภาพ หรือชื่อเสียงของบุคคลในครอบครัวหรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการไม่กระทำการหรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแก่บุคคลในครอบครัว ดังนั้นแล้วเพื่อให้เกิดความเท่าทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติม เพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายของคู่สมรสเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสการทำร้ายคู่สมรสมาตรา 222-1 ถึง 222-18-2 การทำร้ายร่างกายโดยเจตนาผู้นั้นจะต้องรับโทษจำคุก 15 ปี ถ้าเหยื่อเป็นคู่สมรส เด็ก ผู้หญิงมีครรภ์ ผู้พิการ เพิ่มโทษสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติในการคุ้มครองสวัสดิภาพของคู่สมรสในฐานะผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดโทษที่รุนแรงกว่ากรณีการทำร้าย

ร่างกายบุคคลทั่วไป เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิ สภาพร่างกาย และจิตใจของคู่สมรส กฎหมายระบุว่าหากผู้กระทำผิดมีเจตนาทำให้คู่สมรสได้รับบาดเจ็บ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 4,000 ดอลลาร์ การเพิ่มโทษหากผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์เป็น “คู่สมรส” หรือ “ญาติ” โทษจะสูงขึ้นเป็นจำคุกตั้งแต่ 2-10 ปี และปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ ในกรณีที่เป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส หรือมีการใช้อาวุธร้ายแรง โทษจะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นจำคุกตั้งแต่ 2-20 ปี (หรือสูงสุดถึง 99 ปี ตามดุลยพินิจของศาลและพฤติการณ์) และปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์

จากการศึกษาผู้สึกษาเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทย และกฎหมายอื่นที่มีไทยควรมีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองคู่สมรสไว้เป็นกรณีเฉพาะมากกว่า บุคคลทั่วไป ซึ่งควรกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นและมีการกำหนดเพิ่มโทษในความผิดเหตุฉกรรจ์ที่กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นคู่สมรส เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวแก่ผู้ที่จะกระทำผิด เนื่องจากคู่สมรสเป็นผู้ที่ต้องอาศัยอยู่ด้วยกัน การกระทบกระทั่งความขัดแย้งที่เกิดจากบุคคลในครอบครัวหรือ คู่สมรสจึงมีโอกาสเกิดมากกว่า ซึ่งส่งผลต่อความสูญเสียแก่ผู้ถูกกระทำที่เป็นคู่สมรส ประกอบกับกฎหมายอาญายังไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าการกระทำผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสของคู่สมรสให้รับโทษอีกกึ่งหนึ่งหรือมากกว่าบุคคลทั่วไปที่มีโทษทางอาญาและการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ได้กระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นคู่สมรสโดยผู้กระทำต้องรับโทษอีกกึ่งหนึ่งในกรณีที่ผู้กระทำเป็นคู่สมรสของผู้เสียหายซึ่งมากกว่ากรณีที่ผู้กระทำกระทำต่อบุคคลปกติทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งที่เน้นเกี่ยวกับความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งมีผลเพื่อการข่มขวัญและยังยั้งอาชญากรรมทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำผิดขึ้นอีก เพราะหากกระทำผิดอีกและถูกจับกุมก็ไม่เกิดความคุ้มค่า และเมื่อมีการกระทำผิดจะต้องสามารถจับตัว ผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้เห็นผลทันตาและสอดคล้องกับหลักแนวคิดของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ที่ยึดหลักการป้องกันภัย ที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น ๆ โดยเป็นหลักพิจารณาที่ว่ารัฐควรจะกำหนดกฎหมายอาญามาบังคับควบคุมการกระทำนั้น หรือไม่เพียงใดเพื่อที่จะเป็นการป้องกันการกระทำที่อาจจะเป็นภยันตราย ต่อผู้อื่นนำมาใช้เพื่อที่จะเป็นหลักในการพิจารณาว่ากระทำลักษณะอย่างใดถึงเป็นความผิดทางอาญา

3. ปัญหาการลงโทษสนับสนุนในการกระทำความผิดต่อชีวิตและต่อร่างกายของคู่สมรส

ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดต่อชีวิตและต่อร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสของคู่สมรส ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส เป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนและมีผลกระทบทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว และสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะเมื่อความรุนแรงนั้นมิได้เกิดขึ้นโดยตรงจากตัวคู่สมรสเองเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เกิดจากการยุยงส่งเสริมหรือสนับสนุนจากบุคคลที่สาม แม้แต่ผู้ใช้งานในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเข้ามาแทรกแซงในความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ส่งผลให้

เกิดการทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงขั้นเสียชีวิตจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในข่าวหรือโซเชียลมีเดียในยุคปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งของคู่สมรส อาจทวีความรุนแรงมากขึ้น หากมีบุคคลภายนอกเข้ามากระตุ้นหรือชักจูงให้เกิดการใช้ความรุนแรง จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86 จะระบุไว้ชัดเจนว่า ผู้ที่ช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิด ต้องถือว่าเป็นผู้สนับสนุนและมีโทษสองในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุน แต่กฎหมายอาญาในเรื่องผู้สนับสนุนใช้กับบุคคลทั่วไป ที่ไม่ได้คำนึงถึงบริบทของคู่สมรสเป็นกรณีพิเศษ กล่าวคือ ไม่ได้มีการแยกแยะหรือพิจารณาเจตนาและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิด ตัวเหยื่อ และผู้สนับสนุน ดังนั้นแล้วเพื่อให้เกิดความเท่าทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เห็นควรแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติม กรณีผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดของคู่สมรสตามมาตรา 289 และ 297 ต้องรับโทษเสมือนตัวการ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส ถือว่า คนที่กระทำผิดทุกคนต่างก็สนับสนุนซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้โทษของ ผู้สนับสนุนจึงเท่ากับตัวการหรือผู้กระทำความผิดนั่นเอง ต่อมาได้มีการนำหลักเรื่อง Mitigating Circumstances มาใช้ในปี 1832 โดยให้อำนาจผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการลดโทษของผู้สนับสนุนในแต่ละกรณีได้หลักการนี้จึงเป็นการยืดหยุ่น หรือผ่อนคลายในการลงโทษผู้สนับสนุนในแต่ละกรณีในระบบกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาตามระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็น accessory before the Fact ด้วยวิธีการช่วยเหลือให้ฆ่าคนตามเจตนาตั้งแต่เริ่มแรกด้วยวิธีการชี้ตัวเหยื่อหรือด้วยการส่งเสริมให้กระทำความผิด แต่หากอยู่ร่วมด้วยในที่เกิดเหตุในขณะกระทำความผิดด้วยนั้น ก็จะกลายเป็น principle in the second degree โดยทันที

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทย และกฎหมายอื่นที่มีโทษควรมีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองคู่สมรสเกี่ยวกับการกระทำความผิดจากบุคคลภายนอก (ผู้สนับสนุน) เห็นควรกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นและมีการกำหนดเพิ่มโทษในการกระทำความผิดเกี่ยวกับผู้สนับสนุนที่สนับสนุนคู่สมรสอีกฝ่ายกระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นคู่สมรสเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวแก่ผู้สนับสนุนที่จะกระทำผิด ซึ่งส่งผลต่อความสูญเสียแก่ผู้ถูกกระทำที่เป็นคู่สมรสส ประกอบกับกฎหมายอาญายังไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส และ ต่อชีวิตของคู่สมรส ที่บุคคลภายนอกได้สนับสนุนรับโทษเสมือนตัวการในเหตุที่เกิดจากการสนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 เกี่ยวกับชีวิต และมาตรา 297 เกี่ยวกับร่างกายได้รับอันตรายสาหัส

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงของคู่สมรสตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กรณีไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชีวิตของคู่สมรสเดิม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 “ผู้ใด

(1) ฆ่าบุพการี

(2) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่

(3) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนังงานดังกล่าวแล้ว

(4) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

(5) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย

(6) ฆ่าผู้อื่นเพื่อตระเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่นหรือ

(7) ฆ่าผู้อื่นเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่นเพื่อปกปิดความผิดอื่นของตน หรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงในพ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้”

แก้ไข เพิ่มเติม โดยเพิ่ม อนุมาตรา (8) ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 “ผู้ใด

(8) ฆ่าคู่สมรส”

ประเด็นที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายได้รับอันตรายสาหัส

เดิม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 บัญญัติไว้ “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองแสนบาท อันตรายสาหัสนั้น คือ (1) ตาบอด หูหนวก ลิ้นขาด หรือเสียฆานประสาท (2) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์ (3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด (4) หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว (5) แท้งลูก (6) จิตพิการอย่างติดตัว (7)ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต (8)ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวันหรือจนประกอบกรณียกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน”

แก้ไข เพิ่มเติม โดยเพิ่ม วรรคสอง ของ มาตรา 297 ดังนี้

มาตรา 297 วรรคสอง “ผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกที่กระทำต่อคู่สมรสต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกกึ่งหนึ่ง” เสนอให้มีการแก้ไข เพิ่มเติม ในประเด็น กระทำด้วยประการใด ๆ

อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่คู่สมรสกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมิได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกบุคคลตาม มาตรา 289 และมาตรา 297 ต้องระวางโทษเสมือนเป็นตัวการในการกระทำความผิด

ประเด็นที่ 3 ปัญหาการลงโทษผู้สนับสนุนนการกระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกายของคู่สมรส

เดิม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 “ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมิได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

แก้ไข เพิ่มเติม โดยเพิ่ม วรรคสอง ของ มาตรา 86 ดังนี้ มาตรา 86 วรรคสอง “ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 289 และ297 ต้องรับโทษเสมือนตัวการ”

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล, ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา, วาสนา อิ่มเอม และอุษา เลิศศรีสันทัด., *ความรุนแรงในชีวิตคู่กับสุขภาพผู้หญิง* (กรุงเทพฯ; สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2546).

ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *ย่อหลักกฎหมาย* (กรุงเทพฯ; สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2568).

